

OSMANLI DÖNEMİNDE DELVİNE VAKIFLARI

Doç.Dr. İbrahim Sezgin*

Özet

Arnavutluk'un güneyinde Cer Dağının eteklerinde yer alan Delvine şehri, 1537'de kesin olarak Osmanlı idaresine girdi. Askerî ve stratejik açıdan önemli bir sancağın merkezi idi. Osmanlılar tarafından fethedildikten sonra İslam dini bölgede benimsenmeye başladı. Osmanlı idaresinde ekonomik ve idari bir merkez özelliği kazanan Delvine'de pek çok vakıf eseri meydana getirildi. Ne var ki bu vakıf eserlerinden hiçbiri günümüze ulaşamadı. Bununla beraber tarihî kayıtlardan bu vakıfların bir kısmını tesbit etmek mümkün olmaktadır. Arşiv belgelerinden II. Bayezid Camii, Mustafa Paşa Camii, Abdülkerim Camii, Sinan Gedik Camii, Kale Camii gibi çok sayıda cami ve Halvetî tarikatına ait bazı tekkelerin varlığı tesbit edilmektedir. Şehirdeki vakıflar yanında köylerde de vakıf eserlerinin mevcudiyeti tesbit edilmiştir. Bu makalede Osmanlı Arşivinde mevcut vesikalardan faydalanılarak bu vakıf eserleri hakkında bilgi verilecektir.

Anahtar Kelimeler:

Delvine, Vakıf, Camii, Tekke

DELVİNE WAQFS UNDER OTTOMAN RULE

Abstract

The city of Delvine located on the skirts of the Cer Mountain in the south of Albania came under absolute Ottoman rule in 1537. It was the center of a militarily and strategically important province. Islam started to be accepted after its conquest by the Ottomans. Many waqf works came into existence in Delvine which turned into an economic and administrative centre under Ottoman rule. Unfortunately none of these waqf works survived. But it is possible to identify some of these waqfs via historical records. The existence of Mosque of Bayezid II, Mustafa Pasha Mosque, Abdulkerim Mosque, Sinan Gedik Mosque, Kale Mosque and some lodges belonging to Halwati order could be detected by means of archive documents. Besides waqfs in the city the existence of waqf works in villages can also be identified. In this paper information about those waqf works will be given by utilizing documents available in the Ottoman Archives.

Key Words:

Delvine, Waqf, Mosque, Lodge

* Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

Bilindiği üzere Osmanlılarda dinî ve sosyal hizmetler vakıflar eliyle yürütülmekteydi. Vakıf ise bir kimsenin menkul veya gayr-ı menkulünü, insanların istifadesine tahsis ettikleri cami, mescid, mektep, medrese, imâret, zâviye ve benzeri dinî ve sosyal müesseseler ile bunlara gelir temin etmek maksadıyla yaptırılan çeşitli iktisadî yapılar ile gelir getiren arazi, para ve benzeri tahsisatlara verilen addır (Yediyıldız 1986: 153-154). Bu şekilde yapılan vakıf eserleri Osmanlı şehirlerinin gelişmelerinde önemli bir fonksiyon icra etmekteydiler (Kuban 1968: 64). Osmanlı şehirlerindeki mahallelerin fizikî yapısının incelenmesinden bunların önemli bir kısmının vakıf eserleri etrafında teşekkül ettiği anlaşılmaktadır. Vakıfların mevcudiyetlerini devam ettirmek için yaptırılan bedesten, kervansaray, dükkânlar, evler gibi yapıların da şehrin iktisadî ve fizikî yönden gelişmesinde mühim bir rol oynadıkları muhakkaktır. Bildirinin konusu olan Delvine’de, günümüze ulaşan Osmanlı dönemine ait herhangi bir vakıf eseri bulunmamaktadır (Kiel 1990: 92; Rıza 1994: 147). Ancak arşiv belgeleri, Evliya Çelebi Seyahatnâmesi, Salnâmeler gibi diğer bazı kaynaklardan hareketle gerek şehirde ve gerekse köylerde çok sayıda vakıf eserinin varlığını tespit etmek mümkün olmaktadır. Burada tespit edilen vakıf eserleri hakkında, belgelerin sunduğu imkânlar nisbetinde bilgiler verilecektir.

Arnavutluk’ta Osmanlı hakimiyetinin yerleşmesi uzun bir süreç sonunda gerçekleşmiştir. Daha XIV. asrın sonlarında Arnavut beyleri arasındaki çekişme ve rekabette beylerden Karlo Topia’nın Osmanlı uç beylerinden yardım istemesiyle ilk münasebetler başlamıştır (Emecen 2009: 294). Arnavutluk’taki şehirlerden bugün ülkenin güney kesiminde Saranda şehri civarında Cer Dağı’nın eteklerinde yer alan Delvine’nin 1431 yılından önce Osmanlı idaresine girdiği tahmin olunmaktadır.¹ Delvine XVI. yüzyıl başlarında Avlonya Sancağı’na bağlı bir kaza idi (İnalcık 1987: 162). Ancak uzun süreli isyanlar nedeniyle bölgede Osmanlı hakimiyetinin tam olarak kurulması 1537’de gerçekleşti. Bu tarihte Kanunî Sultan Süleyman’ın Korfu Seferi esnasında Ayas Paşa tarafından bölgedeki isyan bastırıldı.² Ancak bundan sonra da Arnavutluk’ta asayişin tam olarak sağlanamadığı görülmektedir. XVI. yüzyıl ortalarında asayişin sağlanması için Delvine’nin müstakil sancak haline getirilmesine karar verilerek Avlonya Alaybeyi Ozgur-oğlu Ahmed Bey³ sancakbeyi olarak atandı.⁴ Delvine Sancağı beyinin XVII. yüzyıl başlarında 157.132 akçe hassı vardı. Ayrıca sancakta 24 zeamet ve 125 timar bulunuyordu.⁵

¹ 1431 yılına ait Tahrir defterinde Delvine, Argirikası vilâyetine tabi 60 hane, 5 bive ve 5 mücerred nüfusa sahip bir köy olarak kayıtlıdır ve Dizdar Timurtaş Bey’in timarıdır. Bkz. (İnalcık, 1987a: 12). Dizdar Timurtaş Bey’in timarının Delvine’de olması burada bir kalenin mevcudiyetini akla getirmektedir.

² Rıza 1994: 147. Avlonya ve Delvine’de meydana gelen bu isyanı Osmanlı Devleti ile savaş halinde olan Venedikliler tahrik etmişlerdi (Uzunçarşılı 1983: 375, 379). Nitekim II. Murad ve Fatih Sultan Mehmed zamanlarında isyan ederek Osmanlı Devleti’ni uzun süre uğraştıran İskender Bey isyanının arkasında, başta Papalık olmak üzere Venedik ve Napoli devletleri vardı (İnalcık 1953: 169; İnalcık 2000: 562).

³ Arnavut senyörlerinden Dimitri Presba’nın damadı Ozgur’un soyundan olmalıdır. Bu aileden Osmanlı hizmetinde bulunan diğer idareciler hakkında bkz. (İnalcık 1953: 160).

⁴ 14 Safer 957 (4 Mart 1550) tarihli ruus kaydı için bkz. Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), *Kamil Kepeci Tasnifi Ruus Defterleri*, nr. 209, s. 2. (Bu kayıttan beni haberdar eden değerli meslektaşım Yrd.Doç.Dr. Zekâi Mete’ye şükran borçluyum.)

⁵ Ayn Ali Efendi, *Kavânin-i Âl-i Osman der Hülâsa-i Mezâmin-i Defter-i Divân*, Önsöz M. Tayyib Gökbilgin, İstanbul 1979, s. 12, 41. Evliya Çelebi (2003: 296) timar sayısını 155 olarak vermektedir.

Coğrafi konumu nedeniyle XVI. asırdan sonra ticaret ve zanaatin gelişmesiyle birlikte ekonomik ve idarî merkez özelliği kazanan Delvine, XVIII. asırda kurulan Delvine Paşalığı'nın merkezi oldu (Rıza 1994: 147). Delvine, XIX. yüzyıl ortalarında Yanya Sancağı'na bağlı bir kaza merkezi idi.⁶ XX. yüzyıl başlarına kadar Osmanlı idaresinde kalan Delvine 15 Kasım 1912'de Arnavut prensliğine katıldı (Rıza 1994: 147).

Arnavutluk'un Osmanlılar tarafından fethi ile birlikte yerli feodal beylerin çocuklarının padişah veya bey saraylarında İslâm dinini öğrenmeleri sonucu ortaya çıkan İslâmlaşma süreci, XVI. yüzyılla birlikte şehirliler arasında da yayılmaya başlamıştır. Kırsal kesimde İslâm dininin yayılması ise daha yavaş gerçekleşmiştir.⁷ Delvine'nin nüfusu da tedricî olarak Müslümanlaşmıştır. Şehirde XVI. yüzyıl başlarında 221 gayrimüslim hânesine karşılık 59 Müslüman hanesi vardı.⁸ Bu rakamlar da o tarihlerde şehrin yaklaşık olarak % 25'inin Müslüman olduğunu göstermektedir. 1920'lerde Delvine'nin 3.000 nüfusu vardı ve bunların 2/3'ü Müslümandı (Kiel 1990: 92).

İslâm dininin Arnavutlar arasında benimsenmeye başlamasıyla Müslümanların başlıca ibadet mekânı olan cami ve mescitlerin buralarda inşa edilmiş olması muhakkaktır. Nitekim arşiv belgelerinden, Delvine şehri ile köylerinde çok sayıda caminin varlığı tespit edilmektedir.

Delvine'deki camilerden biri kale içindeki camidir. Muhtemelen Delvine'deki en eski camilerden olan bu caminin hatibi Abdullah Halife'nin ölümü üzerine 1769'da yerine, Delvine kadısı Mehmed Sadık'ın arzı üzerine Musa Halife'nin atanması teklif edilmiş ve bu teklif, padişahın hatt-ı hümayunuyla kabul edilmiştir.⁹ Hatibin günlüğü 10 akçe olup bu para Delvine cizyesi malından karşılanmaktaydı.

Şehirdeki camilerden birisi de II. Bayezid tarafından yaptırılan camidir. Evliya Çelebi'nin bildirdiğine göre kalenin çıkışında sağ tarafta bulunan bu cami kiremit örtülü, kâgir minareli bir camiydi (Evliya Çelebi 2003: 297). XVII. yüzyıl sonlarında padişah değişikliği dolayısıyla camide günlük 15 akçe ile ferrâş ve kandilci olan Bayezid'in, beratını yenilediği görülmektedir.¹⁰ H. 1117 (1705) yılına ait bir belgede II. Bayezid camiinde ikinci müezzin olan Ali'nin vefatı üzerine yerine Ahmed Halife bu göreve getirilmiştir.¹¹ Bu cami XIX. yüzyıl sonlarında da faal durumdaydı.¹²

⁶ BOA, A.}MKTUM., nr. 18/11.

⁷ Arnavutluk'ta İslâm dininin yayılışı hakkında tafsilat için bkz. (Duka 1994: 1691-1700).

⁸ 367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-İli Defteri ile 94 ve 1078 Numaralı Avlonya Livâsı Tahrîr Defterleri (926-1520/937-530), IV, Tıpkıbasım, 94 Numaralı Avlonya Livâsı İcmâl Defteri (926/1520), Ankara 2008, s. 4.

⁹ Delvine kadısının Evasıt-ı Şevval 1182 (Şubat 1769) tarihli arzı ve padişahın telhis üzerine hatt-ı hümayunu: BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 290/14794 (Ek vesika 1 ve 1a).

¹⁰ 2 Cemaziyelahir 1106 (18 Ocak 1695) tarihli berat sureti için bkz. BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 248/12389. Berat sûretinin arka yüzünde kayıtlı hüccette ferrâş ve kandilci Bayezid'in 1108 (1696-97) yılına ait alacağı olan 5.400 akçeyi Delvine cizyesinden aldığı kayıtlıdır (Ek vesika 2 ve 2a).

¹¹ Delvine kadısının 25 Rebiulevvel 1117 (17 Temmuz 1705) tarihli arzı: BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 483/24409 (Ek vesika 3).

¹² 1308 Yılı Yanya Vilâyeti Salnâmesi, Def'a 6, s. 162.

Delvine'deki camilerden bir diğeri Mustafa Paşa'nın yaptırdığı camidir.¹³ Memi Çelebi Mahallesi'nde bulunan caminin imam ve hatibi olan Zekeriya Halife'nin vefat etmesiyle oğlunun ehil olmaması üzerine, yapılan imtihan neticesinde imam-hatiplik görevinin aynı mahalleden 29 yaşındaki Muharrem oğlu Yusuf Efendi'ye verilmesi için mazbata düzenlenmiştir.¹⁴ 1892 yılında Mustafa Paşa Camii ibadete açıldı.¹⁵

Delvine'deki camilerden biri de Ebubekir Efendi adındaki bir şahsın yaptırdığı camidir. Cami ile birlikte zaviye ve türbesi de vakfa dahildi. 1700 yılına ait bir belgede zaviyedâr, imam ve türbedarlık vazifesini yapan Ebubekir Halife'nin ölümü üzerine yerine Mehmed Halife tayin edilmiştir.¹⁶

1675 yılında Delvine'de Navariçe Mahallesi halkı kadıya giderek mahallelerinde cami olmamasından dolayı özellikle kış aylarında cuma namazı kılmak hususunda sıkıntı çektiklerini belirtmişler ve masraflarını kendileri karşılamak üzere cuma namazı kılınacak bir camiye izin verilmesini, hatipliğine de günlük dört akçe ile Mehmed'in tayinini talep etmişlerdir. Bunun üzerine padişah tarafından cami inşasına izin verilmiştir.¹⁷

Delvine'deki camilerden birisi de Hüseyin Çavuş tarafından yaptırılmıştır. Ne zaman yaptırıldığına dair bilgi olmamakla beraber 1731 yılına ait bir kayıttan Hüseyin Çavuş'tan *merhum* olarak bahsedilmesi, bu tarihten önce yapıldığını göstermektedir. 1731 yılında camiye müezzin olan Ebubekir, vazifesini kendi isteğiyle büyük oğlu Beşir Halife'ye bırakmak istemiş ve bu talep uygun görülmüştür.¹⁸

Delvine'de 1872 yılında Hacı Ahmed Ağa isimli şahıs tarafından bir cami daha yaptırılmıştı. Bu cami 1920'lerde Delvine'nin tek camisi idi (Kiel 1990: 92). Bu cami de 1967 yılında ortadan kalkmıştır (Rıza 1994: 147).

Bu belirtilen camilerden başka Yanya Vilâyeti Salnâmesi'ne göre Delvine'de 1890'larda Siyavuş Paşa, Hacı Ali, Haydar Baba, Abanos Bey, Selim Bey, Hacı Ali Efendi ve Ali Paşa adlarında camiler vardı.¹⁹ Ayrıca bunlardan başka Hızır Ağa ve Mehmed Bey camii adlarında iki caminin daha mevcut olduğuna dair kayıtlar vardır (Ayverdi 1982: 396). Bu camiler yanında Evliya Çelebi üç adet mahalle mescidinden bahsetmektedir. Bunlar Laka (Vlaqa) Mahallesi Mescidi, Kinaleksi (Gin Aleksi) Mescidi ve Tabahane Mahallesi Mescidi idi (Evliya Çelebi 2003: 297).

¹³ Mustafa Paşa, II. Bayezid tarafından Avlonya, Mujakiye, Belgrad ve Ergirikası'da toplam 21 değirmenin temlik edildiği kişi olmalıdır. Mustafa Paşa bunları imaret ve camiine vakfetmişti. Ancak cami ve imaretin nerede olduğu hususunda açıklama yoktur. Bkz. 367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-İli Defteri ile 94 ve 1078 Numaralı Avlonya Livâsı Tahrir Defterleri, s. 211.

¹⁴ Ergiri kadısının Evasıt-ı Ramazan 1265 (1-10 Ağustos 1849) tarihli arzı ve ekleri: BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 410/20773 (Ek vesika 4).

¹⁵ 1308 Yılı Yanya Vilâyeti Salnâmesi, s. 162.

¹⁶ Delvine kadısı Murad'ın 21 Şaban 1111 (11 Şubat 1700) tarihli arzı: BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 329/16710 (Ek vesika 5).

¹⁷ Delvine kadısı Halil'in 26 Mayıs-5 Haziran 1675 tarihli arzı için bkz. (Ağanoğlu v.d 2008: 352-353).

¹⁸ Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, *Hurufat Defterleri*, nr. 1200, s. 81.

¹⁹ 1308 Yılı Yanya Vilâyeti Salnâmesi, s. 162.

Delvine şehrindeki camilerden başka köylerdeki camilerin varlığı da arşiv belgeleri arasında tespit edilmektedir. Bunlardan biri Porşi Köyü'ndeki Sinan Gedik Camii'dir. Camiye vakfedilen para ile ilgili bir husus devlet merkezine intikal etmişti. Buna göre İdris bin Ahmed isimli şahsın camiye vakfettiği 9000 kuruş Sadık bin Salih'in zimmetinde kalmıştı. Bunun üzerine Yanya Valiliği'ne yazılan yazıda mahkeme ve vilâyet meclisince meselenin halledilmesi istenmişti.²⁰

Delvine'nin köylerinde bulunan camilerden biri Mezrak Kazası'na bağlı Vole Köyü'nde idi. Bu camiye Abdulkerim bin Hasan adında birisi inşa ettirmişti. 1852 yılında caminin imam ve hatiplik hizmetinde bulunan Abdülfettah bin Abdülkerim'in vefatı üzerine yapılan imtihan neticesinde, aynı köyden Mehmed Fehim bin Musa'nın tayini uygun görülmüştür.²¹ Aynı şekilde Endelnimyos (?) Köyü'nde de bir cami vardı. 1729 yılında caminin imam ve hatibi olan Veli'nin vefatından dolayı yerine, Delvine kadısının teklifi üzerine Hüseyin Halife'nin tayini uygun görülmüştü.²² Ayrıca Koska Köyü'nde de Osman Ağa adlı bir şahsın yaptırdığı cami mevcuttu (Ayverdi 1982: 396). Bu tespit edilenlerin yanında başka camilerin de olması muhakkaktır. Nitekim 1308 yılı salnamesinde Müslüman köylerinde cami, mescit ve tekkelerin olduğu kayıtlıdır.²³

Delvine şehrinde ve köylerinde görülen vakıf eserleri arasında zaviyelerin varlığı da dikkat çekmektedir. "Herhangi bir tarıkata mensup dervişlerin, bir şeyhin idâresinde topluca yaşadıkları ve gelip geçen yolculara bedâva yiyecek, içecek ve yatacak yer sağlayan, yerleşme merkezleri veya yol üzerindeki bina yahut binalar topluluğu" (Ocak vd. 1986: 468) olarak tarif edilen zâviyelerden Delvine ve köylerinde de bulunmaktaydı. Zâviyeler "âyende ve revende"nin (gelip geçenler) ikameti yanında Anadolu ve Rumeli'de İslâm dininin yayılmasında mühim rol oynamışlardı (Ocak vd. 1986: 474-475).

Delvine'deki zaviyelerden biri Şeyh Muhtar Efendi Zaviyesi idi. Zaviye'nin giderlerinin karşılanması için bazı köylerin gelirinin tahsisi için teklifte bulunulmuştu. Ancak Yanya Valisine yazılan şukkada, tahsisi istenen köylerin timara dahil olmasından dolayı bunun kabul edilmediği belirtilmektedir. Ancak vakıf görevlilerine valilikten verilmekte olan maaşlardan boşalan olursa, şeyhe tahsisi için izin verilmiştir.²⁴ Yukarıda camiler arasında bahsedilen Ebubekir Efendi'nin camisi ile beraber zaviyesi de vardı. Evliya Çelebi (2003: 297) isimlerini vermemekle birlikte Delvine şehrinde üç adet tekke olduğunu belirtir.

Şehir merkezi yanında bazı köylerde de zaviyeler bulunmaktaydı. Bunlardan biri Kolonya Köyü'nde bulunan Halveti Tekkesi idi. 1263 yılında bu tekkenin şeyhi İlyas Efendi idi. Bu tekkeye yıllık olarak 100 kıyye pirinç, iki yüz kıyye peynir ve 60 kıyye sade yağ ile 500

²⁰ BOA, A.}MKT:UM, nr. 18/11.

²¹ BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 372/18859 (Ek vesika 6).

²² Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, *Hurufat Defterleri*, nr. 1200, s. 80.

²³ *1308 Yılı Yanya Vilâyeti Salnâmesi*, s. 162.

²⁴ Yanya valisine yazılan 6 Zilhicce 1265 (23 Ekim 1849) tarihli şukka: BOA, A. MKT, nr. 281/88 (Ek vesika 7).

kuruş nakit olarak verilmekteydi. Yine Gardik Köyü'nde de Şeyh Muhtar Efendi'nin post-nişini olduğu bir Halveti Tekkesi daha vardı. Bu tekkeye de padişahın sadakası olarak, her yıl 1100 kuruşun Yanya Eyaleti temettuat gelirlerinden karşılanması için emir yazılması istenmiştir.²⁵

Köylerde bulunan zaviyelerden biri de Meşkolör Köyü'nde idi. Halvetî tarikatına ait olan bu zaviyenin XIX. yüzyıl ortalarındaki şeyhi, Nesimî Efendi adlı birisi idi. Nesimî Efendi'ye yıllık 12 yük kokoroz (koçanıya beraber mısır buğdayı) tahsis edilmişti. Ancak 1261 senesinden 1265 senesine kadar kokoroz geliri alınamamıştı. Nesimî Efendi bu durumu İstanbul'a bildirerek gelirin verilmesini talep etmiştir. Bunun üzerine ödenmemiş tahsisatın ödenmesi ile şeyhe düzenli olarak tahsisat verilmesi ve berat yazılması için bir çalışma başlatılmıştı.²⁶ Köylerde bulunan zaviyelerden biri de Ali Cennet Gülşenî Zaviyesi olup Lehve Köyü'nde idi (Ayverdi 1982: 396).

Delvine'de bulunan vakıf eserleri arasında üç medrese ve üç sıbyan mektebi (muallimhane) bulunmaktaydı (Evliya Çelebi 2003: 297). Medreselerden birinin adı Mehmed Bey medresesi idi (Ayverdi 1982: 396). Evliya Çelebi'nin bildirdiğine göre şehirde ayrıca bir hamam ve üç han vardı (Evliya Çelebi 2003: 297).

Delvine'deki vakıflardan biri de İlyas Efendi vakfı idi. Yanya ve Delvine'de vakıfları bulunan İlyas Bey evkafının neleri ihtiva ettiği konusunda belgede açıklık yoktur. Ancak 1720 yılında vakfın nazırı olan Mustafa'nın nazırlık yapabilecek kudrette ve ehil olmadığı gerekçesiyle bu görevin Zekeriya isimli bir şahsa verilmesi istenmiş ve istek kabul edilmiştir.²⁷

Delvine'deki toprakların başka bölgelerdeki vakıf eserlerine gelir olarak tahsis edildikleri de görülmektedir. Meselâ Sultan I. Abdülhamid, yaptırdığı hayır eserlerinin²⁸ masraflarını karşılamak için Delvine'den de bazı çiftlik vesair yerleri vakfetmişti. Bunun için 1775 yılında bir hatt-ı hümayunla Mujakiye Kazası'nda içinde evler, dükkânlar, değirmenler, zeytin ağaçları, çayır, bostan, koyunlar ve kışlak bulunan, yıllık geliri 8500 kuruş 24 akçe olan ve Emlâk-i Hümayun'a ait bir çiftliği Evkaf-ı Hümayun'a dahil etmiştir.²⁹ Vakfiyede de Delvine ve Arnavutluk'tan tahsis edilen diğer gelirlerden bahsedilmektedir (Cunbur 1965: 44).

Sonuç olarak günümüze ulaşamamış olsa bile gerek arşiv belgeleri ve gerekse diğer yazılı eserlerde Delvine ve köylerinde çok sayıda vakıf eserinin varlığı tespit edilmektedir. Osmanlı idaresinde Delvine'de ve köylerinde 19 cami, 3 mescit, 3 medrese, 3 sıbyan mektebi ve 6 zaviye vardı. Ancak Osmanlı Arşivi'ndeki yeni tasniflerin açılmasıyla daha başka vakıf

²⁵ BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 254/12932 (Ek vesika 8).

²⁶ BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 248/12356 (Ek vesika 9); BOA, A.}AMD, 9/35.

²⁷ Yanya kadısı Abdurrahman'ın 27 Ramazan 1132 (2 Ağustos 1720) tarihli arzı ve üzerindeki 8 Zilkade 1132 (11 Eylül 1720) tarihli buyruhdusu: BOA, İbnülemin-Evkaf, nr. 56/6181 (Ek vesika 10).

²⁸ I. Abdülhamid'in daha şehzadelğinde vakıflar kurduğu bilinmektedir. Tahta çıktıktan sonra da pek çok hayır eseri yaptırmıştır. Vakıfları için bkz. (Sarıcaoğlu 2001: 26-33). I. Abdülhamid'in vakfiyesi yayınlanmıştır. Vakfiye metni için bkz. (Cunbur 1965: 17-69).

²⁹ BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 209/10422 ve ekleri.

eserlerinin ortaya çıkması muhtemeldir. Delvine vakıfları arasında dikkati çeken bir özellik ise, bunlara merkezî hazine gelirleri arasında yer alan cizye, mukataa ve temettuat gibi gelir kalemlerinden tahsislerin yapılmış olmasıdır. Bu durum bölgede İslâm dininin yayılması-
nın devlet idarecileri tarafından teşvik edildiğini göstermektedir.

KAYNAKLAR

I. ARŞİV BELGELERİ

a)Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

BOA, A. MKT, nr. 281/88

BOA, A.}AMD, 9/35

BOA, A.}MKT.UM., nr. 18/11

BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 209/10422

BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 248/12356

BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 248/12389

BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 254/12932

BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 290/14794

BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 329/16710

BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 372/18859

BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 410/20773

BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 483/24409

BOA, İbnülemin-Evkaf, nr. 56/6181

Kamil Kepeci Tasnifi Ruus Defterleri, nr. 209

b)Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

Hurufat Defterleri, nr. 1200

II. DİĞER ESERLER

1308 Yılı Yanya Vilâyeti Salnâmesi, Def'a 6.

367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-İli Defteri ile 94 ve 1078 Numaralı Avlonya Livâsı Tahrîr Defterleri (926-1520/937-530), IV, Tıpkıbasım, 94 Numaralı Avlonya Livâsı İcmâl Defteri (926/1520), Ankara 2008.

- Ağanoğlu, Y. v.d. (2008), *Osmanlı Belgelerinde Arnavutluk*, İstanbul: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Ayn Ali Efendi (1979), *Kavânîn-i Âl-i Osman der Hülâsa-i Mezâmin-i Defter-i Divân*, Önsöz M. Tayyib Gökbilgin, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Ayverdi, E. H. (1982), *Avrupa'da Osmanlı Mimârî Eserleri Bulgaristan Yunanistan Arnavutluk*, IV, İstanbul: Kubbealtı Yayınevi.
- Cunbur, M. (1965), "I. Abdülhamid Vakfiyesi ve Hamidiye Kütüphanesi", *AÜ, DTCTF Dergisi*, XXII/1-2, 17-69.
- Duka, F. (1994), "XV.-XVIII. Yüzyıllarda Arnavut Nüfusunun İslâmlaşması Sürecinin Gi-dişatı Üzerine Gözlemler", *XI. Türk Tarih Kongresi Ankara 5-9 Eylül 1990 Kongreye Sunulan Bildiriler*, (IV), 1691-1700.
- Emecen, F. M. (2009), "Tarihte Türk-Arnavut İlişkilerine Genel Bir Bakış Osmanlı İdaresinin Kurulma ve Gelişme Süreci", *Osmanlı Klasik Çağında Siyaset*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Evliya Çelebi (2003), *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, 8. Kitap, Yay. S. A. Kahraman-Y. Dağlı-R. Dankoff, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İnalcık H. (1953), "Arnavutluk'ta Osmanlı Hakimiyetinin Yerleşmesi ve İskender Bey İs-yanının Menşei", *Fatih ve İstanbul*, I/2, 152-175.
- İnalcık H. (1987), *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar*, I, Ankara: TTK Yayınları.
- İnalcık H. (1987a), *Hicrî 835 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*, Ankara: TTK Yayınları.
- İnalcık H. (2000), "İskender Bey", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XXII, 561-563.
- Kiel, M. (1990), *Ottoman Architecture in Albania 1385-1912*, İstanbul: ISIS Yayınları.
- Kuban, D. (1968), "Anadolu-Türk Şehri, Tarihî Gelişmesi, Sosyal ve Fizikî Özellikleri Üze-rinde Bazı Gelişmeler", *Vakıflar Dergisi*, VII, 53-73.
- Ocak, A. Y. -S. Farûkî (2006), "Zâviye", *Milli Eğitim Bakanlığı İslâm Ansiklopedisi (İA)*, XIII, 468-476.
- Rıza, S. (1994) "Delvine", *DİA*, IX, 1994, 147.
- Sarıcaoğlu, F. (2001), *Kendi Kaleminden Bir Padişah Portresi Sultan I.Abdülhamid (1774-1789)*, İstanbul: Tarih ve Tabiat Vakfı Yayınları.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1983), *Osmanlı Tarihi*, II, Ankara: TTK Yayınları.
- Yediyıldız, B. (1986) "Vakıf" mad., *İA*, XIII, 153-172.

EKLER

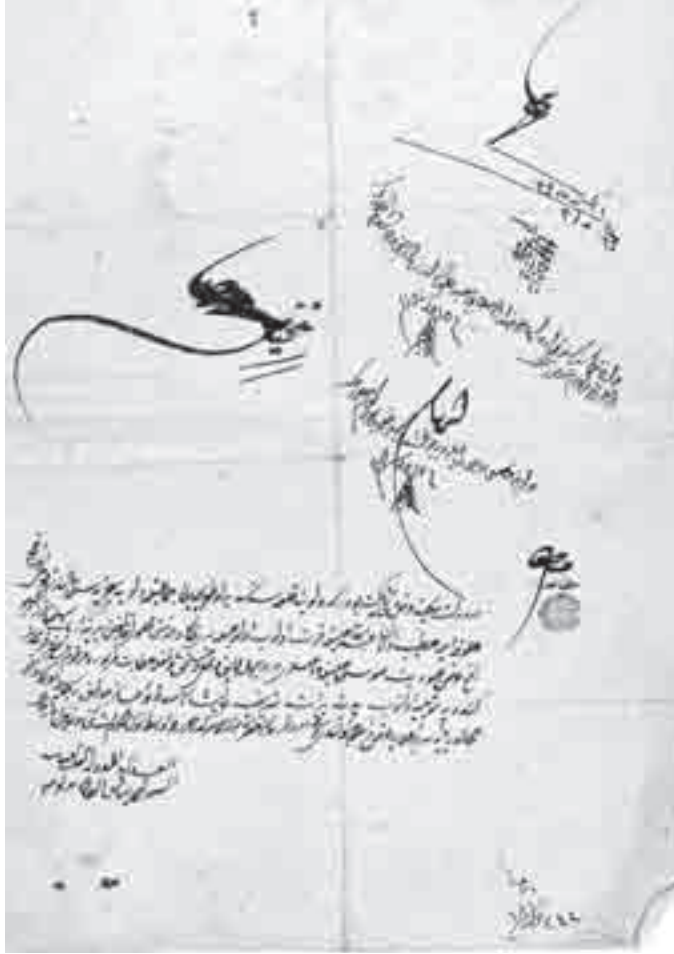
Vesika 1

Der-i devlet-mekine arz-ı dâ'i-i kemine budur ki,

Delvine kal'asının yerli topçuyânı cemâ'atıyla Delvine cizyesi malından yevmî on akçe ulûfe ile hatîb olan Abdullah Halife fevt olup ol vecihle yeri hâlî ve hıdmeti mahlûl kalmağın yerine erbâb-ı istihkakdan işbu râfi'-i arz-ı ubûdiyyet Musa Halife dâ'ileri her vecihle lâyük ve mahall ü müstahakk olmağla hitâbet-i mezbûre merkum Abdullah fevtinden kendüye tevcih olunup yedine berât-ı şerif-i âlişân sadaka ve ihsân buyurulmak ricâsıyla ol ki vâki'ü'l-hâldir pâye-i serir-i a'lâya arz ve i'lâm olundu. Bâki emr ü fermân hazret-i men-lehü'l-emrindir. Hurrîre fî evâsıt-ı Şevvâli'l-mükerrerem li-sene isnâ ve semânîn ve mi'e ve elf.

El-abdü'd-[dâ'i] li'd-devleti'l-Aliyyeti'l-Osmaniyye

Esseyid Mehmed Sâdik el-kadı bi-Delvine

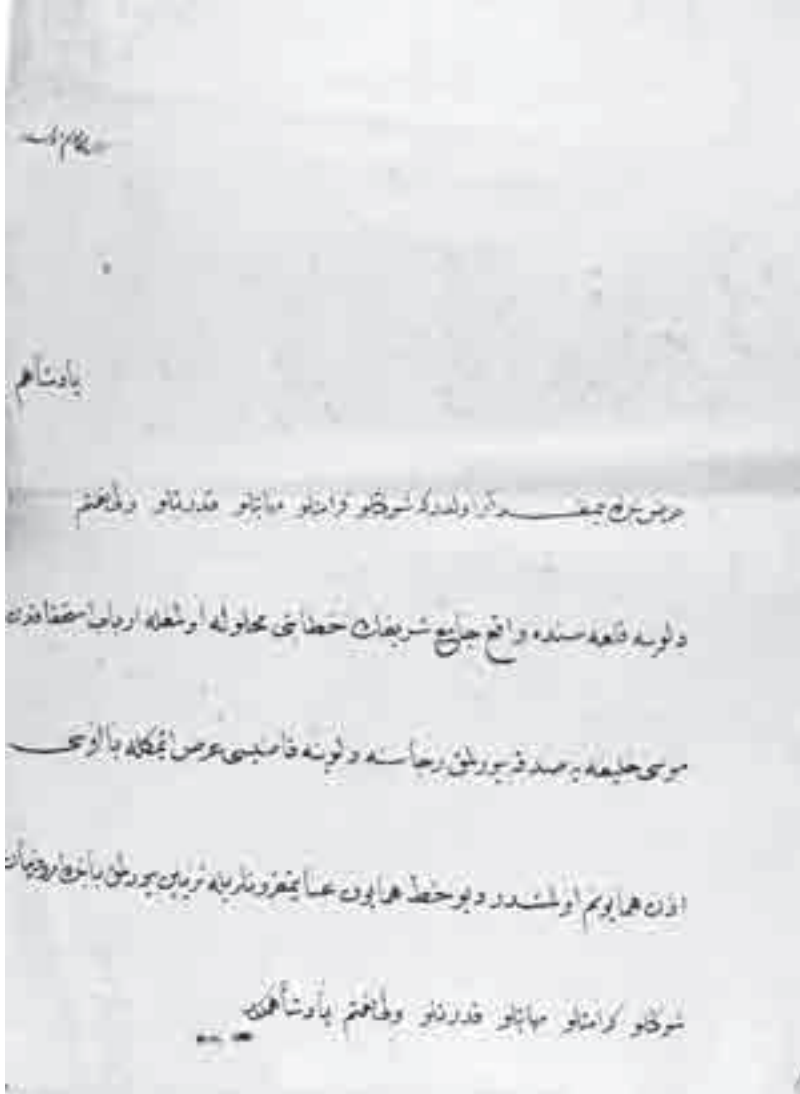
Vesika 1: Delvine kadısının Evasıt-ı Şevval 1182 (Şubat 1769) tarihli arzı (BOA, Cevdet-Evkağ, nr. 290/14794).

Vesika 1a

İzn-i hümâyûnum olmuşdur

Arz-ı bende-i bî-mikdâr oldur ki şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî ni'metim pâdişâhım,

Delvine kal'asında vâki' câmi'-i şerîfin hitâbeti mahlûle olmağla erbâb-ı istihkakdan Musa Halife'ye sadaka buyurulmak ricâsına Delvine kadısı arz etmekle bâlâsı "izn-i hümâyûnum olmuşdur" deyu hatt-ı hümâyûn-ı inâyet-makrûnlarıyla tezyîn buyurulmak bâbında emr ü fermân şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî ni'metim pâdişâhımındır.

Vesika 1a: Delvine kadısının Evasıt-ı Şevval 1182 (Şubat 1769) tarihli arzı üzerine padişahın telhis üzerine hatt-ı hümâyunu (BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 290/14794).

Vesika 2

Nişân-ı şerif-i âlişân-ı sâmi-mekân-ı sultânî ve tuğrâ-yı garrâ-yı cihân-sitân-ı hakanî nefeze bi'l-avni'r-rabbânî hükmü oldur ki,

Hâliyâ taht-ı âli-baht-ı Osmanî üzere culûs-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûnum vâki' olup atik tecdid-i berevât fermânım olmağın Delvine'de vâki' merhûm ve mağfûrun leh Sultan Bâyezid Hân tâbe serâhu câmi'-i şerifinde Delvine keferesi cizyesi malından almak üzere yevmi on beş akçe vazife ile ferrâş ve kandilî olan işbu dârende-i fermân-ı hümâyûn-ı meserret-makrûn-ı hâkanî Bâyezid zîde salâhu yedinde olan berâtın getürüp Dersa'âdetimden tecdidin ricâ etmeğın hakkında mezid-i inâyet-i pâdişâhânem vücûda getürüp atik berâtı mücebince bin yüz altı Cumâdiye'l-âhirenin yirmi ikinci gününden müceddeden bu berât-ı hümâyûn-ı izzet-makrûnu verdim ve buyurdum ki mezbûr Bâyezid zîde salâhu varup uslûb-ı sâbık üzere câmi'-i mezbûrda ferrâş ve kandilî olup hıdmet-i lâzimesin edâ eyledikden sonra ta'yın olunan on beş akçe vazifesin Delvine keferesi cizyesi malından emîn olanlar yedinden alup mu-tasarrıf ola ve resm-i berâtı emîn yedinden teslim-i hazîne oluna şöyle bileler alâmet-i şerife i'timâd kılarlar. Tahriren fi'l-yevmi's-sânî Cumâdiye'l-âhire sene seb'a ve mi'e ve elf.

Be-makam-ı Kostantiniyye

el-mahrûsa

**Tıbku aslıhi'l-hatari's-sultânî
nemmekahû el-fakîr ileyhi subhânehû ve te'âlâ
Abdurrahman el-kadı bi-medîneti Delvine ufiye anh
(mühür)**

Vesika 2: 2 Cemaziyelahir 1106 (18 Ocak 1695) tarihli berat sureti (BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 248/12389).

Vesika 2a

**El-emrû kemâ zükire fih
nemmekahû el-fakîr ileyhi azze şânuhû
Abdurrahman el-kadı bi-medîneti Delvine ufiye anh
(mühür)**

Sebeb-i tahrîr-i kitâb-ı mer'î budur ki,

Medîne-i Delvine'de vâki' merhûm cennet-mekân firdevs-i âşiyân Sultân Bâyezid Hân aleyhi'r-rahmeti ve'r-ırdvân câmi'i şerîfnde ferrâş ve kandilî olan işbu derûn-ı berât-ı âlişânda ismi mestûr olan Bâyezid Halîfe zîde salâhu meclis-i şer' de bin yüz sekiz senesine mahsûb olmak üzere Delvine keferesi cizyesi cem'ine me'mûr olan işbu bâ'isü'l-kitâb fahrü'l-akrân Ağa mahzarında bi-tav'ihî ikrâr ve i'tirâf edip bin yüz sekiz senesine mahsûb olmak üzere işbu berât-ı şerîf mücebince müstehakk olduğum bir yıllık ulûfem on beş akçe hesabı üzere beş bin dört yüz akçe eder para dörder akçeye olmak üzere cizyedâr-ı müşârün-ileyh yedinden bi't-tamâm ve'l-kemâl alıp kabz eyledim işbu hükmi-hümâyûn-ı saâdet-makrûnun zahrında hüccet-i şer'iyye i'tâ olundu ki hîn-i muhâsebede deynine mahsûb ola dedikde gıbbe't-tasdîkiş-şer'î bi't-taleb ketb olundu. Hurrîre fi evâ'il-i Zilhiccetiş-şerîfe li-sene seb'â ve mi'e ve elf.

Şuhûdü'l-hâl

Fahrü'l-e'imme Hasan Efendi	Ebubekir Efendi El-hatib	Hüseyin Efendi El-hatib	Ömer Efendi El-imam	Mehmed Çelebi bin Ali	Mustafa Çelebi bin Hasan Efendi
--------------------------------	--------------------------------	-------------------------------	------------------------	--------------------------	---------------------------------------

Vesika 2a: Ferrâş ve kandilci Bayezid'in 1108 (1696-97) yılına ait alacağı olan 5.400 akçeyi Delvine cizyesinden aldığı gösteren hüccet (BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 248/12389 arka sayfa).

Vesika 3

Sahh

Mücebince tevcih olunmak buyruldu

16 Za [Zilkade] sene [1]117

Der-i devlet-mekine arz-ı dâ'i-i kemine budur ki,

Medîne-i Delvine kasabasında merhûm ve mağfûrun leh Sultan Bâyezid Hân tâbe serâhu hazretleri binâ eylediği câmi'-i şerîfde kazâ-i mezbûr re'âyâsı cizyesi malından ve cizye cibâ-yetine me'mûr olanlar yedinden almak üzere yevmî iki akçe vazîfe ile mü'ezzin-i sâni olan Ali bin Mustafa fevt olup yeri hâlî ve hîdmet-i mezbûre mu'attal kalmağın yerine işbu râfi'-i rak rak Ahmed Halife ibn Hasan bendeleri lâıyk ve mahall ü müstahıkk olmağın mü'ezzinlik-i sâni-i mezkûr vazîfe-i mersûmesiyle tevcih olunup yedine berât-ı şerîf sadaka ve ihsân buyurulmak ricâsına vâki' hâl pâye-i serîr-i a'lâya arz ve i'lâm olundu. Bâkî emr ü fermân der-adlıdır. Hurrîre fi'l-yevmî'l-hâmis ve'l-ısrîn min-şehr-i Rebî'u'l-evvel li-sene seb'a ve aşere ve mi'e ve elf.

El-abdü'd-dâ'i li'd-devleti'l-Aliyyeti'l-Osmaniyye

Esseyyid Mehmed Sâlih el-kadı

bi-medîneti Delvine gufira leh

Vesika 3: Delvine kadısının 25 Rebiulevvel 1117 (17 Temmuz 1705) tarihli arzı (BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 483/24409).

Vesika 4

Ergiri Ka'im-makamlığı dâhilinde vâki' Delvine Kasabası mahallâtından Memi Çelebi Mahallesi'nde kâ'in Mustafa Paşa nâm sâhibü'l-hayrın binâ eylediği câmi'-i şerîfde vazîfe-i mu'ayyene ile imâmet ve hitâbet cihetlerine bâ-berât-ı âlîşân mutasarrıf olan Zekeriya Halîfe fevt olup yeri hâlî ve hıdmet-i lâzimesi mahlûl ve mu'attal kalmış ve müteveffâ-yı merkumun sulbu oğlu nâ-ehil olarak mahalle-i mezkûre sâkinlerinden olup isnân-ı askeri-yeyi tecâvüz ederek yirmi dokuz yaşında bulunan Yusuf Efendi veled-i Muharrem dâ'ileri lede'l-ımtihân istihkakı zâhir ü nümâyân olmağla ciheteyn-i mezkûreteyn vazîfe-i mu'ayyenesiyle merkum Yusuf Efendi dâ'ilerine tevcîh ve ol bâbda bir kıt'a berât-ı âlîşânın ısdârını Ergiri kazâsı nâ'ibi meveddetlü Mehmed Şükrü Efendi dâ'ileri merbûten takdîm kılınan bir kıt'a i'lâm-ı şer'ıyye ile ifâde eylemiş ve keyfiyet ifâdesine mutâbık bulunmuş olmağla ol vecihle berât-ı âlîşân sadaka ve ihsân buyurulmak inhâsıyla mazbata-i âcizânemize ibtidâr kılınmıştır. Ol bâbda ve her hâlde emr ü fermân hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Fî 19 N [Ramazan] sene [12]65

A'zâ (Mühür)	A'zâ (Mühür)	A'zâ (Mühür)	Müdür-i zirâ'at (Mühür)	Müftü (Mühür)	Nâ'ib (Mühür)	Müdür-i mâl (Mühür)	Ka'im- makam-ı Ergiri (Mühür)
-----------------	-----------------	-----------------	-------------------------------	------------------	------------------	---------------------------	--

Vesika 4: Ergiri kaymakamlığının 19 Ramazan 1265 (9 Ağustos 1849) tarihli mazbatası (BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 410/20773).

Vesika 5

Sahh

İşâretleri ücebince tevcîh olunmak buyruldu

24 Za [Zilkade] sene [1]111

Der-i devlet-mekîne arz-ı dâ'î-i kemîne budur ki,

Medîne-i Delvine'de vâkî' merhûm Ebubekir Efendi binâ eylediği zâviyesinde zâviyedâr ve câmi'-i şerîfnde imâm ve türbesinde türbedâr olan Ebubekir Halîfe fevt olup yeri mahlûl olmağın erbâb-ı istihkakdan bâ'is-i ruk'a-i ubûdiyet Mehmed Halîfe her vecihle lâıyk ve mahall ü müstahıkk olmağın cihât-ı mezbûre vazîfe-i mu'ayyenesiyle tevcîh olunup yedine berât-ı âlişân sadaka ve ihsân buyurulmak ricâsına der-i adâlet-ünvâna arz olundu. Bâkî fermân der-adlıdır. Tahrîren fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-ısrîn min-Şa'banî'l-mu'azzam li-sene ihdâ aşere ve mi'e ve elf.

El-abdü'd-dâ'î li'd-devleti'l-Aliyye

Murad el-kadı

bi-medîneti Delvine

Vesika 5: Delvine kadısı Murad'ın 21 Şaban 1111 (11 Şubat 1700) tarihli arzı (BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 329/16710).

Vesika 6

Delvine Sancağı'nda kâ'in Mezrak Kazası'na tâbi 'Vole Karyesi'nde Meydan Mahallesi'nde vâki' ashâb-ı hayrâtdan Abdülkerim bin Hasan nâm sâhibü'l-hayrın binâ ve ihyâ eylediği câmi-i şerîfde vazîfe-i mu'ayyene ile imâmet ve hitâbet cihetlerine bâ-berât-ı âlişân mu-tasarraf olan Abdülfettâh bin Abdülkerim vefât edip yeri hâlî ve hüdmet-i lâzimesi mah-lûl ve mu'attal kalmağla ciheteyn-i mezkûreteynin erbâb-ı istihkakdan isnân-ı askeriyeyi mütecâviz olup usûl-i imtihâniyesi icrâ olunan Mehmed Fehim bin Musa uhdesine tevcih olunması mahallinden bâ-i'lâm ve mazbata inhâ olunmuş ve mûmâ-ileyhin Yanya meclis-i kebîrinde dahi bî'l-imtihân istihkakı tebeyyün eylemiş ve i'lâm-ı mezbûr dahi leffen tak-dîm-i hâk-i pây-ı nezâret-penâhileri olmağla imâmet ve hitâbet-i mezkûrenin mûmâ-ileyh Mehmed Fehim Efendi uhdesine tevcîhiyle iktizâ eden berât-ı şerîf-i âlişânının inâyet ve ihsân buyurulması bâbında emr ü fermân hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Fî 25 C [Cemâziye'l-âhır] sene [12]68

An-a'zâ (Mühür)	An-a'zâ (Mühür)	Kâtib-i tahrîrât (Mühür)	Kâtib-i mal (Mühür)	Müftü (Mühür)	Nâ'ibü'- şer' ve me'mûr-ı meclis (Mühür)	An-a'zâ nâzır-ı nüfûs (Mühür)	Kâtib-i evvel-i meclis Henüz gel- memişdir
Müdür-i zirâat (Mühür)	Re'is-i meclis ve defterdâr-ı eyâlet-i mezbûr (Mühür)	Vâlî-i Eyâ- let-i Yanya (Mühür)					

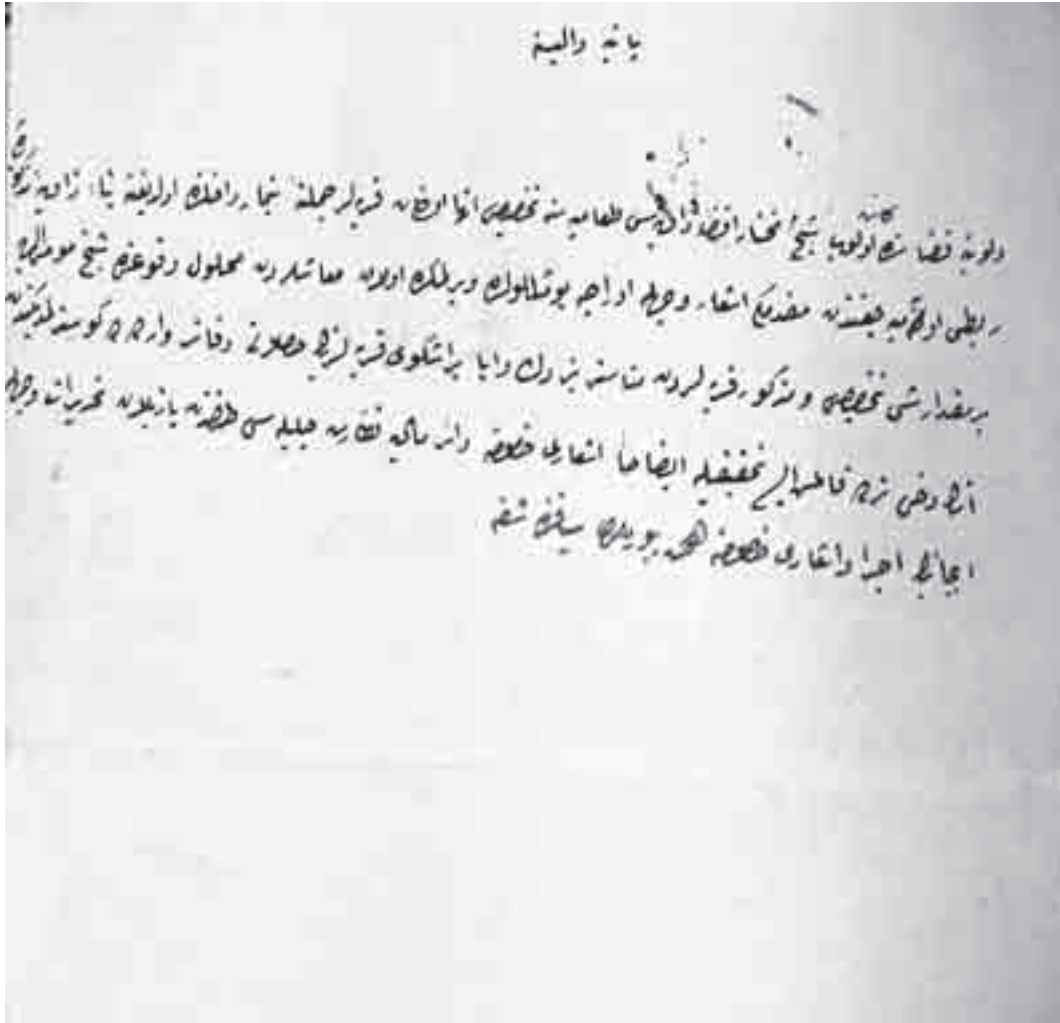
Vesika 6: Vole köyündeki camiye imam hatip tayini ile ilgili Yanya Eyalet Meclisinin 25 Cemaziyelahir 1268 (16 Nisan 1852) tarihli mazbatası (BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 372/18859).

Vesika 7

Yanya Vâlisine

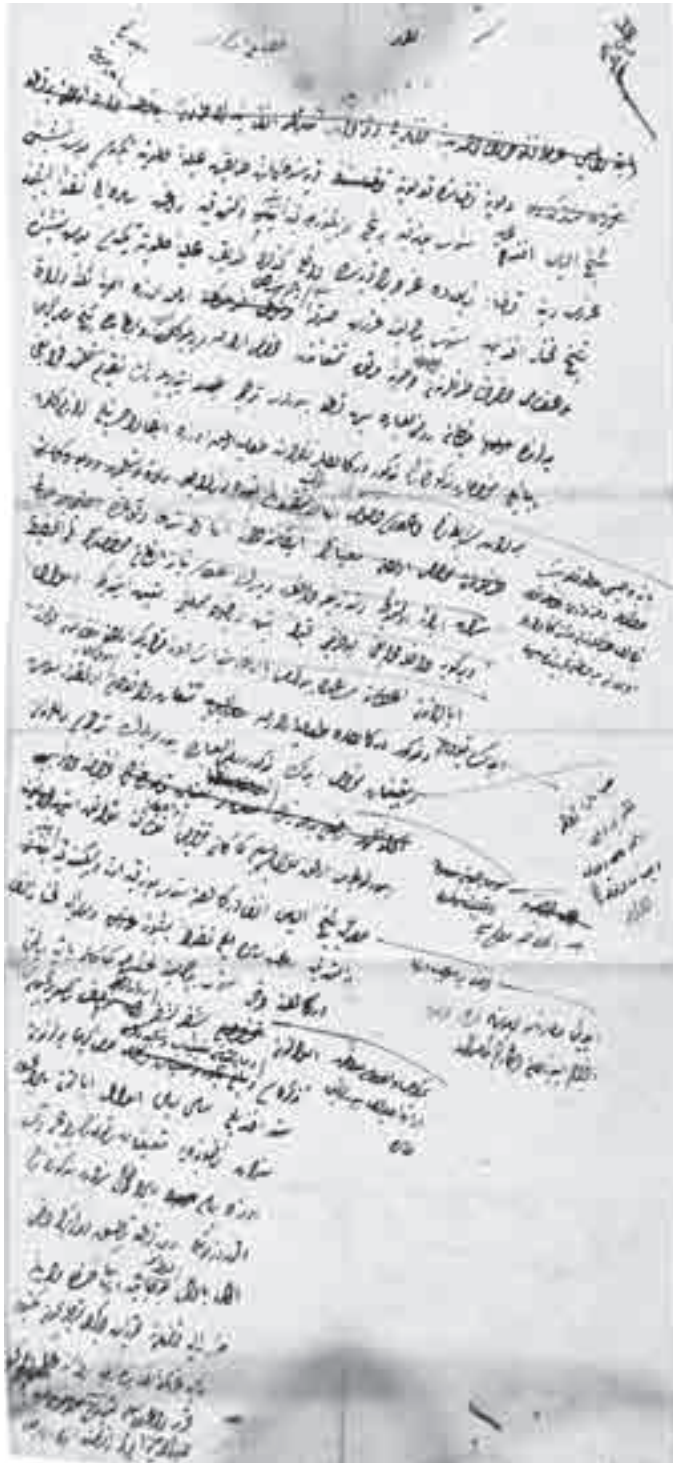
Delvine Kazâsı'nda olup Şeyh Muhtar Efendi Zâviyesi ta'âmiyesine tahsisi inhâ olunan karyeler cümleten tîmâr dâhilinde olduğuna binâ'en zâviye-i mezkûreye rabt olunamayacağından mukaddemki iş'âr vechile oraca bu misillülere verilmekte olan ma'âşlardan mah-lûl vuku'unda şeyh-i mûmâ-ileyhe bir mikdâr şey tahsîs ve mezkûr karyelerden Manastır-ı Büzürg ve Aya Braşkövi karyelerinin hâsılâtı defâtir-i vârideye gösterilmediğinden anın dahi nerde kalmış ise tahkikiyle izâhen iş'ârı husûsuna dâ'ir Mâliye Nezâret-i celilesi tarafından yazılan tahrîrât vechile icâbının icrâ ve iş'ârı husûsuna himmet buyurmaları siyâ-kında şukka.

Vesika 7: Yanya valisine yazılan 6 Zilhicce 1265 (23 Ekim 1849) tarihli şukka (BOA, A. MKT, nr. 281/88).

Vesika 8

Delvine Kazâsı'nda Kolonya Karyesi'nde kâ'in tarikat-ı aliyye-i Halvetiye tekkesi postnişini Şeyh İlyas Efendi'ye senevî yüz kıyye pirinç ve iki yüz kıyye peynir ve altmış kıyye revgan-ı sâde ile nakden beş yüz guruş ve yine kazâ-i mezbûrda Gardik Karyesi'nde vâki' kezâlik tarikat-ı aliyye-i Halvetiye tekkesi postnişini Şeyh Muhtar Efendi'ye senevî bin yüz guruş sadaka-i seniyye-i pâdişâhî olmak üzere elviye-i selâse vülât-ı izâmı hazerâtı taraflarından elviye-i merkume temettu'âtından muhasses olarak verilü gelüp ol bâbda şeyh-i mûmâ-ileyhâ yedlerinde bulunan Rûmiyü'l-ibâre beş kıt'a buyruldu tercüme etdirilerek takdîm olduğu beyânıyla muhassesât-ı mezkûrenin mezkûr dergâhlar neferlerine ta'âmiye olmak üzere ibka ve ihsânıyla lâzım gelen berevât-ı şerîfenin i'tâsı husûsu Yanya Vâlisi atûfetlü paşa hazretleriyle defterdârı izzetlü efendi bendeleri taraflarından müştereke vârid olan bir kıt'a tahrîrâtında inhâ ve iş'âr ve mezkûr dergâhlara ta'âmiye olarak temettu'ât-ı vâki'adan mûmâ-ileyhimâya ol mikdâr ma'âş ve ta'yînâtın nüzûlüne dâ'ir buyruldukları olmak ve ma'âş ve mu'ayyenât-ı merkumenin ol vecihle muhasses idüğü mezkûr Rûmiyü'l-ibâre buyruldukları tercümesi me'âllerinden anlaşılmaq mülâbesesiyle kemâkân tevcîhi ve i'tâsı nizâmına tevâfuk idüğü Masarîfât Muhâsbesi'nden derkenâr olunmuş olmağla bermûceb-i inhâ mûmâ-ileyh Şeyh İlyas Efendi dergâhına senevî yüz kıyye erz ve iki yüz kıyye peynir ve altmış kıyye revgan-ı sâde ile nakden beş yüz ve mûmâ-ileyh Muhtar Efendi dergâhına dahi senevî bin yüz guruş kemâkân Yanya Eyâleti emvâlinden tahsîs ve i'tâsı muvâfık olduğundan irâde-i aliyyeleri buyurulduğu hâlde başka başka berevât-ı şerîfe tasdîriçün tezkiresi ve sâ'ir temettu'ât ta'yînât ve sâliye mûmâ-ileyhimâ yedlerinden sened ahzıyla sâl be-sâl emvâl-i eyâletden bi'l-i'tâ senedât-ı me'hûzeye ta'yînât-ı merkumenin râyic-i vakt üzere bahâsı bi'l-idhâl senedât-ı mezkûrenin vakt ü zamânında ve birer kıt'a tatbîk mühürlerinin dahi evvel be-evvel bu tarafa irsâli zımnında vâli-i müşârün-ileyh hazretlerine tahrîrât-ı çâkerî tastîriçün mektûbî-i baş izzetlü efendi bendeleri odasına ilm ü haberi tahrîr ve i'tâsıyla...

Vesika 8: Halvetî tarikatına mensup Şeyh İlyas ve Şeyh Muhtar Efendi zaviyelerine Yanya Eyaleti cizyesinden yapılan tahsisat (BOA, Cevdet-Evkaf, nr. 254/12932).

Vesika 9

Vülât ve mütesellimîn ve voyvodagân taraflarından muhasses olan mu'ayyenâtın îfâsına dâ'ir inhâ ve istid'â vuku'unda ihticâca sâlih senedât ibrâz olunmadıkca ve tevzî'e dâhildir denilerek i'tâsı niyâz olunan muhassesâtın fi'l-hakîka vergiye dâhil olduğu bu tarafca kayden tebeyyün veyâhûd mahallince ta'ayyün etmedikce emvâl-i eyâlâtdan i'tâsına müsâ'ade olunmaması bâ-irâde-i seniyye-i şâhâne karârgîr olan nizâmından idüğü mukayyed olup Yanya Eyâleti meclisinin işbu mazbatası me'âli Ergiri Ka'immakamlığı'na merbût kazâlardan Delvine kazâsına tâbi' Meşkolor karyesinde zâviye-nişîn olan tarîkat-ı aliyye-i Halvetiyye'den Şeyh Zebir-zâde (?) Şeyh Nesîmî Efendi'ye senevî on iki yük Kokoroz muhasses bulunmuş ve altmış bir senesinden beru ahzına destres olamamış olduğundan muhasses-i mezkûrenin i'tâsı husûsu şeyh-i mûmâ-ileyh tarafından istid'â olunup ve yedinde bulunan Türkî ve Rumîyü'l-ibâre dört kıt'a buyruldukları leffen takdîm kılınmış olduğundan bahisle zahîre-i mezkûrenin efendi-i mûmâ-ileyhe bi't-tahsis iktizâ eden berât-ı şerîfinin i'tâsı husûsunu inhâdan ibâret ve mûmâ-ileyhe senevî on iki yük kokoroz tahsis kılınmış olduğđ Türkî ve Rumîyü'l-ibâre buyruldukları me'âlinden ve eyâlet-i merkume 61 senesi Martı'ndan i'tibâren dâhil-i dâ'ire-i Tanzîmât olduğđ kuyûddan vâsıl-ı rûtbe-i bedâhet olmağla bu sûretde muhasses-i mezkûrenin buyruldukları olmak mülâbesesiyle kemâkân tahsis-i nizâmına tevâfuk etmiş olduğundan tekye-i mezkûreye fukarâ ta'âmiyesi olmak ve her kim şeyh bulunur ise ana i'tâ olunmak üzere 61 senesi Martı ibtidâsından i'tibâren eyâlet-i merkume emvâlinden on iki yük Kokoroz bi't-tahsis berât-ı şerîf tahrîriçün tezkiresi ve şeyh-i mûmâ-ileyh yedinden sened ahzıyla sâl be-sâl emvâl-i eyâletden bi'l-i'tâ senedât-ı me'hûzeyeye râyic-i vakt üzere bahâsı idhâl ile vakt ü zamânıyla ve bir kıt'a tatbîk mührünün evvel be-evvel Dersâ'âdet'e irsâli zımnında cânib-i nezâret-i vâlâlarından eyâlet-i merkume vâlîsi atûfetlü paşa hazretlerine tahrîrât tastîriçün izzetlü (?) mektûbî-i bey efendi odasına ilm ü haberi tahrîri re'y-i âlîlerine menûtdur. Fermân

Fî 19 R [Rebi'ü'l-ahir] sene 1265

Derkenâr şü'd

Vesika 10

Sahh

Mücebince tevcih olunmak buyruldu

8 Za [Zilkade] sene [1]132

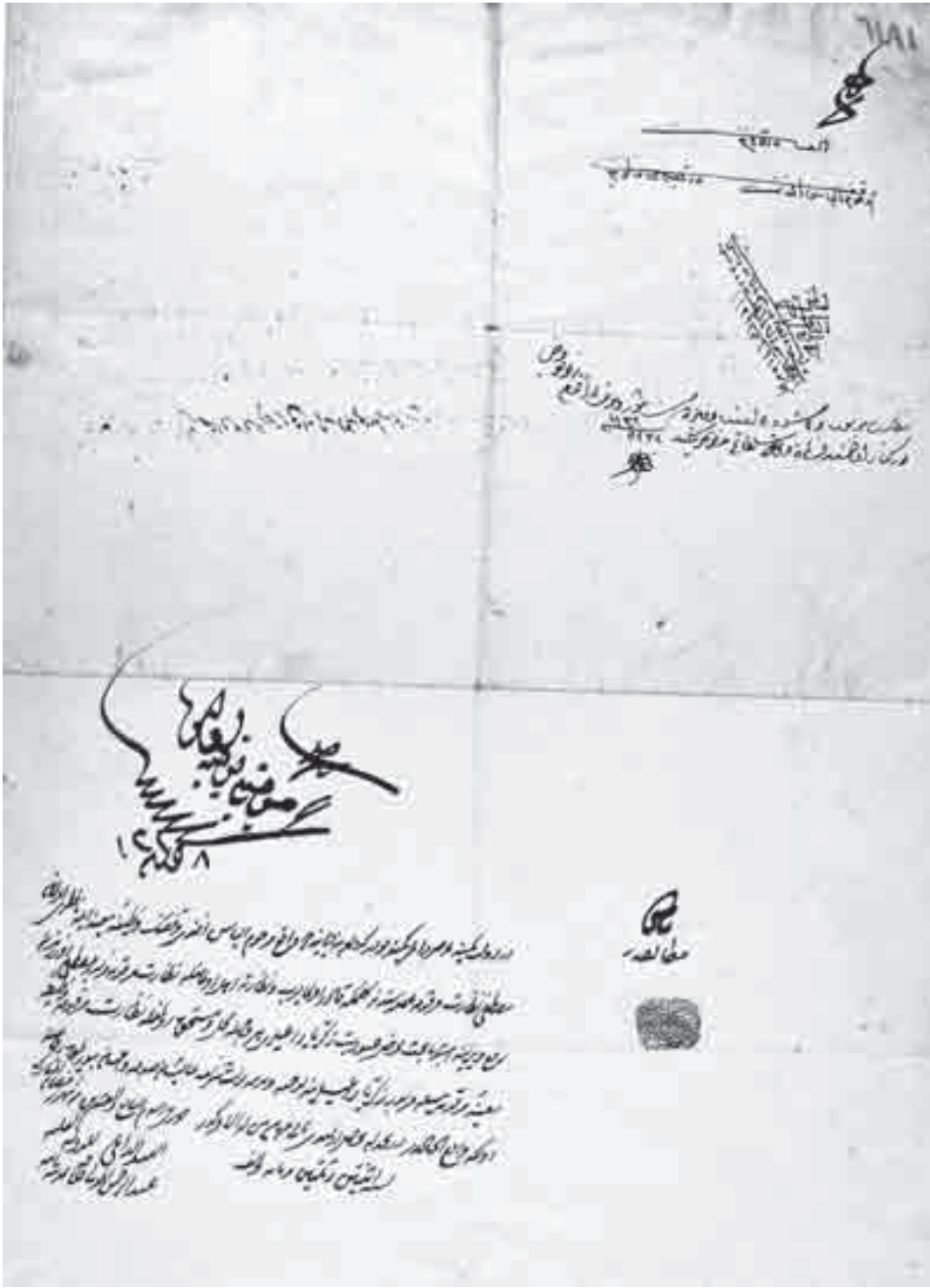
Der-i devlet-mekine arz-ı dâ'i-i kemine budur ki,

Delvine ve Yanya'da vâki' merhûm İlyas Efendi vakfının vazîfe-i mu'ayyene ile nâzırı olan Mustafa nezâret-i merkume uhdesinden gelmeğe kadir olmayup ve nezârete ehil olmağla nezâret-i merkume mezbûr Mustafa üzerinden ref' ve yerine işbu bâ'is-i arz-ı ubûdiyet Zekerriyya dâ'ileri her vecihle mahall ü müstahıkk olmağla nezâret-i merkume vazîfe-i mu'ayyene ve merkumesiyle mezbûr Zekerriyya dâ'ilerine tevcih ve yedine berât-ı şerîf-i âlişân sadaka ve ihsân buyurulmak ricâsına ol ki vâki'ü'l-hâldir der-adle arz olundu. Bâki fermân men-lehü'l-emrindir. Hurrîre fi'l-yevmi's-sâbi' ve'l-ışrîn min-şehr-i Ramazanü'l-mübârek li-sene isneteyn ve selâsîn ve mi'e ve elf.

El-abdü'd-dâ'i li'd-devleti'l-Aliyye

Abdurrahman el-müvellâ hilâfe

bi-medîneti Yanya

Vesika 10: Yanya kadısı Abdurrahman'ın 27 Ramazan 1132 (2 Ağustos 1720) tarihli arzı ve üzerindeki 8 Zilkade 1132 (11 Eylül 1720) tarihli buyrulduusu (BOA, İbnülemin-Evkaf, nr. 56/6181).

